

vele larven bereiken nooit het keverstadium. In de jeugd eten larven, die te dicht bij elkaar moeten leven in een stuk *Ficus* hout elkaar op.

Behalve in *Ficus* zijn de larven ook te vinden in Nangka (*Artocarpus integrifolia* L.) *Castilloa elastica*, *Ficus hispida* L., Mangga en Cacao.

Fig. 10. *Pelargoderus bipanitatus*, op ware grootte afgebeeld, komt als larve voor borende in Cacao, doch is in sommige Ficustuinen ook lang geen zeldzaamheid. Eens werd hij opgekweekt uit larven, die in oude peperranken boorden. Volgens DR. DAMMERMAN komt de larve ook voor in Kanari (*Cannarium commune*).

G. J. O. JR.

RIMBOELEVEN IN SUMATRA.

5 Aug. Met frisschen moed gaan wij weer aan 't werk en om 12 uur is alles zo ver gereed, dat de barang onder dak gebracht kan worden en ik mijn eerste behoorlike maaltijd geniet. Wat een genot is ook 't eerste bad aan de beek na drie dagen hard sjouwen! Het bivak wordt geheel afgewerkt en de koelies naar huis gezonden. Dien nacht kan ik mij weer voor 't eerst in mijn eigen pondok van de doorgestane vermoeienissen en tegenspoeden door de slaap der rechtvaardigen herstellen.

In des Waldes tiefsten Schatten,
Vor des Späher's Blick versteckt,
Schläft der Räuber Rinaldini,
Bis ihn seine Rosa weckt.

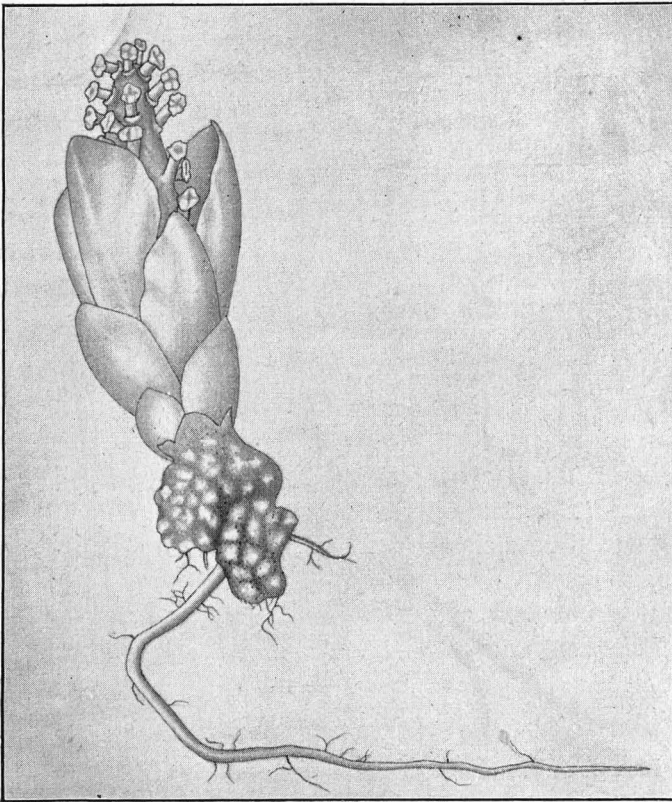

Fig. 9. *Balanophora elongata* Bl. mann. bloem.

6 Aug. Zo romanties gaat 't echter in ons bivak niet toe, en een Rosa zou men er te vergeefs zoeken. Doch ook zonder op zo aangename wijze gewekt te worden sta ik reeds bij het krieken van de dag op. De minimum-thermometer wijst 13° C en een dikke nevel geeft aan de omgeving bepaald een herfstachtig voorkomen.

Nu begint weer het oude bivakleven van de stereotype maaltijden, van de wandelingen in het bos om planten en insecten te zoeken, het nameten van de geschoten dieren en het konserveren en prepareren van de overige buit.

In het bos heb ik reeds een pad naar boven laten uitkappen, waarlangs de Dajakse jagers gaan schieten en ook een strikkenpad wordt door de Kërintjers aangelegd.

8 Aug. Welk een onuitputtelijke bron van genot is zo'n wandeling door het bos. Telkens boeit weer iets nieuws en belangwekkends de aandacht. Van morgen had ik mij op een omgevallen boom ergens in het bos neergezet om de omgeving te bespieden, toen door het geboomte een troep *simpai's* (*Semnopithecus melalophus*) naderde. Deze apen hebben een roodbruine vacht en ouwe-mannetjes-gezichten, die iemand onwillekeurig aan 't lachen maken. Ik houd mij doodstil en blijf daardoor onopgemerkt. Eerst verschijnt de wachter, die het terrein nauwkeurig opneemt. In de takken van een lage boom gezeten kijkt hij met schokkende bewegingen van zijn kop naar alle kanten uit en luistert met de meeste inspanning of geen vijand nadert. Terwijl de overige leden van het gezelschap op enige afstand in de bomen naar voedsel zoeken en van tijd tot tijd hun schelle stem laten horen, wijdt de wachter zich geheel aan zijn taak, voor de veiligheid van de troep te zorgen. Zo trekken deze apen door het bos, de wachter steeds in de voorhoede.

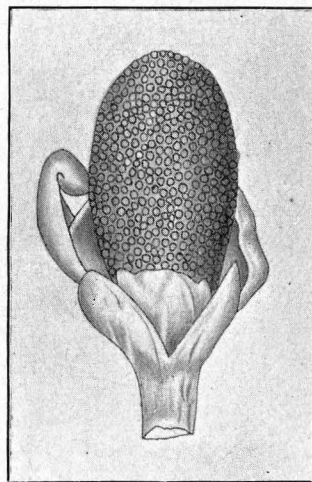
Later op de dag zie ik door het geboomte een grote boommarter naderen. Met bewonderenswaardige vlugheid springt het grote dier van tak tot tak, doch voor dat ik hem onder schot heb kunnen krijgen, heeft hij mij gezien en is tussen het dichte gebladerte verdwenen.

Ook een wandeling langs het strikkenpad is vol spannende momenten, als men reeds van verre een of ander dier in de strik ziet bewegen. Zal 't deze keer weer een konijn zijn, of slechts een fazant? Tot nu toe zijn reeds 200 strikken uitgezet; ook een

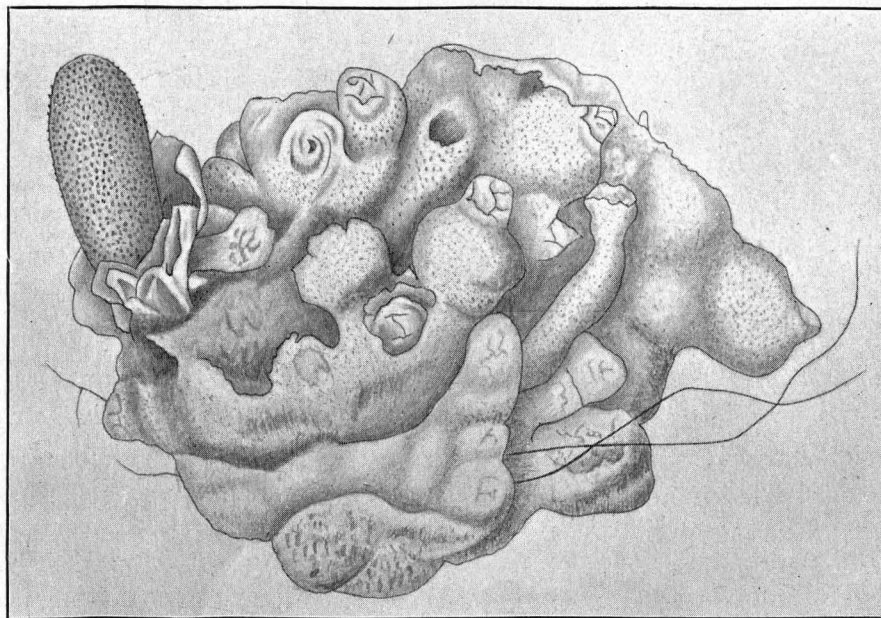
aantal valkuilen heb ik laten graven, om met deze vangmethode eveneens een proef te nemen.

Van morgen is een boshaan gevangen. Het is *Gallus ferrugineus*, een soort die ook op Java voorkomt.

9 Aug. Van nacht is een konijn in een van de strikken geraakt, doch, helaas, een of ander roofdier is ons vóór ge-

Balanophora elongata Bl. ♀

Balanophora elongata Bl. ♀

weest; slechts de haren en stukken vel lagen overal in 't rond. De schuldige zal wel de grote boommarter zijn, dien ik gisteren heb gadegeslagen. Dadelik laat ik een aantal strikken van koperdraad uitzetten met een paar fazantenboutjes als lokaas.

Het bos is hier bijzonder rijk aan *Balanophora*'s. Op sommige plekken staan deze wortelparasieten bij honderden bij elkaar; het zijn planten, die geen bladeren, doch slechts bloemen voortbrengen en hun voedsel uit de wortels van andere planten trekken. Op de plek, waar ze zich hebben vastgezet, ontstaat aan de wortel een woekering van het weefsel, die soms enorme afmetingen kan bereiken en meestal gedeeltelijk boven de grond uitsteekt. Ik zag zulke knoesten van zeker 40 cm in doorsnee. De hier algemeen voorkomende soort met donker rode bloemkolven is waarschijnlijk *Balanophora elongata* (fig. 9), dezelfde die op de Gedeh groeit. Op een van mijn tochten vond ik onlangs ook een exemplaar van een andere wortelparasiet, een *Rhopalocnemis*, waarvan de grote kolven geelbruin van kleur zijn en een geruit voorkomen hebben (fig. 10).¹⁾

Tot de interessantste ontmoetingen in een oerbos behoren de gemengde vogelzwermen. De meeste vogels trekken niet alleen door het bos, doch allerlei soorten vereenigen zich tot grotere of kleinere zwermen, die langzaam van boom tot boom vliegen om voedsel te zoeken. Zo'n zwerm bevat vogels van allerlei pluimage, insekteneters zowel als vruchteneeters; ook eekhoorntjes trekken vaak mee en houden met hun vlugge sprongen de vogelzwermen gemakkelijk bij. In de voorhoede van zo'n zwerm ziet men bijna steeds *Discemurus paradiseus*, een verwante van de Javaanse *Srigoenting*, doch in het bezit van twee verlengde staartpennen, die haardun en zonder baard zijn, behalve een vlaggetje aan het uiteinde. Ook een *Rhipidura*-soort, veel gelijkend op, doch donkerder van kleur dan de Javaanse *boeroeng kipas* („Koketje” van de Heer SCHROO), treedt bij vele zwermen als eclaireur op.

10 Aug. Daar wij een heldere dag hebben, wat tot nu toe niet was voorgekomen, onderneem ik een tocht in gezelschap van de plantenmantrie, een van de Dajaks en

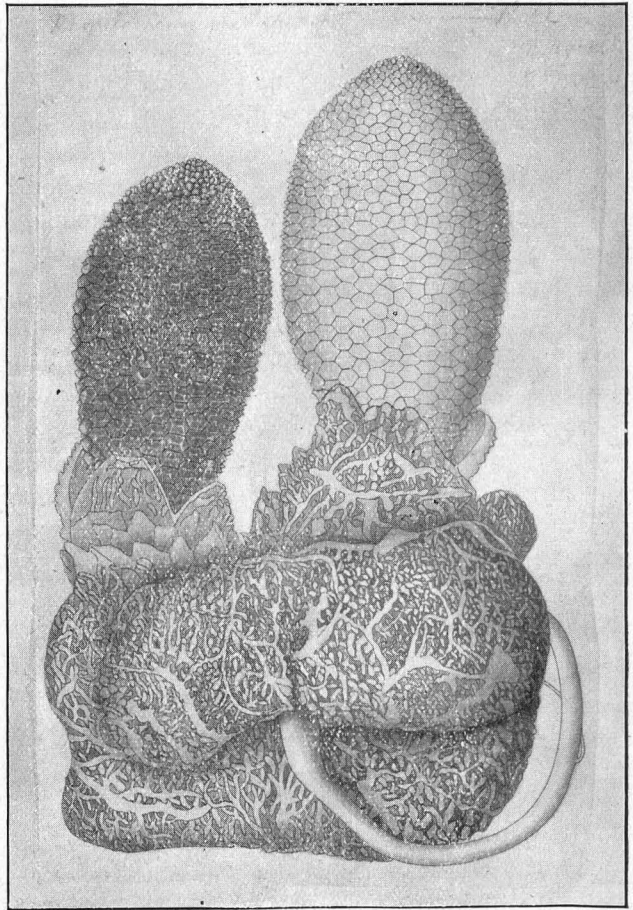

Fig. 10. *Rhopalocnemis phalloides* Jungh.

1) De determinatie zowel als de tekeningen van de beide wortelparasieten ben ik aan Dr. TH. VALETON Sen. verschuldigd.

Mat Getoep, om het terrein hogerop te verkennen. Een half uur boven ons bivak verenigt zich het pad, dat ik heb laten kappen, met een oud pad van de bevolking. Daar langs bevinden zich hier en daar in onbruik zijnde valkuilen om herten te vangen; het is dus zaak goed uit te kijken, opdat wij zelf er niet in tuimelen. Na een paar uur geklommen te hebben komen wij aan een vervallen bivak, waar een open ruimte in het bos is gekapt en nog het geraamte van een hutje staat. Niet ver daar vandaan stort een dun waterstraaltje zich in een diep ravijn. Het is de Air Gaung Ketjil, die slechts bij hevige en langdurige regens water bevat en dan geweldig kan sproken.

Als het weer wat beter mocht worden, zou dit een geschikte plek zijn om er een tijdje te kamperen. Volgens mijn aneroïde barometer zijn wij op 1800 M. Van hier uit wordt de helling van de berg veel steiler. Wij klimmen verder omhoog en komen spoedig op een plaats waar de rug zeer smal is, met links en rechts steilwandige ravijntjes. Dwars over de rug hebben de inlanders een stevige pager gemaakt met een poort in het midden en daarvoor bevindt zich een gedekte valkuil. Blijkbaar wordt het kampje, dat wij langs kwamen, van tijd tot tijd gebruikt door inlanders, die hier herten komen vangen.

Wij klimmen nog tot een hoogte van 2000 M. om planten te zoeken. Aardorchideeën komen hier in talrijke soorten voor. Vooral een *Macodes* soort met satijnachtige bladeren van zwartachtiggroene kleur waarop de rose en gele adertjes een filigraanachtig fijne tekening vormen, staan bij honderden tussen de andere planten verscholen. Ook de bomen zijn met orchideeën beladen, zodat wij met rijke buit thuiskomen. Het resultaat van de jacht bestaat, behalve uit een aantal kleinere bosvogels, uit enige *Arboricola*'s (bospatrijzen) van een ander soort dan de vroeger geschotene; verder enige groene duiven met paarsachtig rose koppen, een soort, dat alleen op zeer grote hoogte in de bergwouden voorkomt.

(Wordt vervolgd.)

EDW. JACOBSON.

VIVIPARIE BIJ PHALAEOPSIS SCHILLERIANA RCHB. F.

In den vierden jaargang van „De Tropische Natuur” komen op blz. 40 en 56 van de hand der heeren HJ. JENSEN en P. VAN BEUNINGEN VAN HELSDINGEN een paar opstellen voor over viviparie bij *Phalaenopsis*. Ik kan daaraan nog enkele waarnemingen, *Phalaenopsis Schilleriana* betreffende, toevoegen.

Het is den Orchideeënliefhebbers te Batavia tot hun verdriet maar al te goed bekend, dat deze mooie soort daar nooit, tenzij misschien eens een enkelen keer bij vergissing, bloeit, hoewel de planten er zich zeer krachtig ontwikkelen. De bloemstengels, die geregeld voortgebracht worden, vormen aan hun uiteinde steeds jonge planten, die als men ze er niet afneemt flink doorgroeien en zich geheel gedragen als de oude plant. Laat men een exemplaar van deze soort eenigen tijd aan zichzelf over, dan gaat het al spoedig op een reusachtige *moederplant*, *Saxifraga sarmentosa* L., gelijken.

Het is ook bekend, dat *Phalaenopsis Schilleriana* te Buitenzorg, en andere wat koelere plaatsen wel bloeit.

Na mijn terugkomst van verlof in het laatst van 1915 kwam ik door een goeden vriend in het bezit van een paar mooie exemplaren dezer soort. In December van dat jaar begonnen zich bloemstengels te vertoonen, die later met hun ruim 200 bloemen een inderdaad schitterenden aanblik opleverden. Na het verwelken der bloemen verschenen er op normale wijze nieuwe bladeren.